

PARÁDI Ákos*
A Magyar Királyi Folyamőrség.
(Hungarian Royal River Patrol.)

Absztrakt

A Magyar Királyi Folyamőrség 1921-től 1931-ig működött. A Kárpát-medence hajózható vizeinek a védelme, azokon a rend fenntartása egyidős a keresztény magyar állam történetével. Az Osztrák-Magyar Monarchiában e feladatot a Császári és Királyi Haditengerészet Dunafloottillája látta el. A trianoni békediktátum a magyar állam számára megtiltotta a hadihajózást. A Dunafloottillát pedig hadizsákmányként rekvirálták. E nehéz körülmények ellenére a magyar állam vezetése úgy döntött, hogy rendvédelmi erőnek álcázva és a vízrendészeti feladatkör ellátásának a fedésében mégis létrehoznak folyami erőket a megcsónkított Magyarország hajózható vizein. E kettős — legális és illegális — feladatkört a testület kiválóan ellátta. Az 1938. évi Bled-i egyezmény után — amely elismerte Magyarország fegyverkezési egyenjogúságát — a Magyar Királyi Folyamőrség harci feladatok ellátására alkalmas részét a Magyar Királyi Honvédségbe integrálták. A vízrendészeti feladatokat pedig átadták a Magyar Királyi rendőrség számára 1939 elején.

Kulcsszavak:

A Magyar Királyi Folyamőrség ; Budapesti Tengerészeti Különítmény ; Magyar Királyi Honvéd Folyamerők ; révkapitányság ; révkirendeltség

Abstract

The Hungarian Royal River Patrol from 1921 worked until 1931. Protection of the Carpathian Basin's navigable rivers and lakes are same age of the Christian Hungarian state's history. In the Hungaro-Austrian Monarchia the Imperial and Royal Danube Flottilla performed this task. After the dictated peace-treaty of trianon the shipping war was forbidden for Hungary. In this difficult situation the leaders of Hungary decided creating shipping war behind the guise of water police. After the 1938 Bled Convention the part of the Hungarian Royal River Patrol was integrated to the Hungarian Royal Army. The water-policing tasks were handed to the Hungarian Royal Police in early 1939.

Keywords:

Hungarian Royal River Patrol ; Budapest Navy Task-force ; Hungarian Royal Defense River Patrol Forces ; port captiancy ; port outstation

*

- *Open Researcher and Contributor ID* = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító (**ORCID**)

<https://orcid.org/0000-0002-1873-0605>

Institutional attachements

= Szerző intézményi kötődései :

- *Bertalan Szemere Scientific Society*

of History of Hungarian Law Enforcement = Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság

@: akos.paradi@gmail.com

DOI : 10.31626/HU-EISSN2530094X.VIITOM.85-112.p

Irásomban arra a kérdésre kívánok választ adni, hogy mi volt a folyamórség. A magyar haderő vízi haderőneme, vagy pedig a magyar rendvédelem vízi rendőrsége?

A Magyar Királyi Folyamórség létrehozásáról a minisztertanács az 1921. I. 3-ai ülésén döntött. A testület felállításának az időpontját 1921. III. 1-vel határozták. A minisztertanácsi ülés arról határozott, hogy a nemzeti hadsereget érő megcsonkítást az államrendészeti szervek és fegyveres őrtestületek nagyarányú fejlesztésével fogja ellensúlyozni.¹ A minisztertanács arról is határozott, hogy a hadihajózás felszámolásával kell a folyamórséget létrehozni.

A Folyamórség elnevezésű szervezet tehát a magyar történelemben új volt, azonban a Kárpát-medence hajózható vizeit mára kezdetektől használták árú- és csapatszállításra. A római Limes Duna mellé telepítésének az indokai között is szerepelt a folyó hadászati lehetőségeinek a hasznosítása.² Mivel a vízi közlekedésnek és a vízi szállításnak a későbbiek során sem mérseklődött a jelentősége, ezért eleink igyekeztek védeni a magyar hajózást, nem utolsó sorban az ellenséges flottillákkal szemben. Ez a vonulat végighúzódik a magyar honvédelmen, hiszen a Németrómai Birodalom haderejével vívott 907. VII. 7-ei és a Török Birodalom haderejével 1456. VII. 22-ei pozsonyi,³ illetve Nándorfehérvári⁴ csatákban is kiemelkedő szerepet játszottak a flottillák. Később a vizek védelmére állandó és elkülönült csapatokat hoztak létre a katonai határőrvidék kötelékében. Ezek voltak a titeli sajkások.⁵

Az Osztrák-Magyar Monarchiában is szerepet kapott a Kárpát-medence hajózható vizeinek a védelme. A haditengerészetből kikülönítették a Budapesti Tengerészeti Különítményt (Dunaflottillát). A Pest-Fiumei Hajógyárban készített *Maros* és *Leitha* monitorokat, amelyek a kor legkorszerűbb hadihajói közé tartoztak.

A Dunaflottillát folyamatosan fejlesztették. Ennek eredményeként — a háborús veszteségeket leszámítva — 1918. XI. 1-én a Dunaflottilla állományában 10 monitor, 8 őrnaszád, 1 tengeralattjáró, 2 felfegyverzett gőzös, 9 motoros naszád, 2 páncélos motorcsónak, 6 gőzös, 9 gőzcsónak, 1 siklócsónak, 32

uszály, azaz összesen 77 úszóegység teljesített szolgálatot. A vízijárművek közül azonban 5 uszály nem a Dunaflozilla tulajdonát képezte, hanem bérelték azokat.⁶

A Dunaflozilla tetemes értéket képviselt. Nem számítva a fenntartási költségeket az I. világháború kitöréséig csupán 8 monitor esetében 11 917 403 és 8 őrnaszád tekintetében pedig 1 369 087, összesen tehát 13 286 490 korona rendszerbe állítási költség keletkezett. Ez az összeg akkor értékelhető kellően, ha figyelembe vesszük, hogy az Osztrák-Magyar Monarchia haditengerészetének a teljes éves költségvetése 1912-ben 71 757 210 korona volt.

A Dunaflozilla központi bázisa az óbudai Laktanya utcai épületegyüttesben volt. Az eredetileg tengerészlaktanyának, majd folyamór laktanyának nevezett kaszárnyát a magyar Pártállam időszakában karhatalmi laktanyaként használták, majd — a rendszerváltás után — a katasztrófavédelem szervezetének a létrehozása nyomán a katasztrófavédelem országos kiképző bázisának az otthonává vált. Az épületegyüttes 1818 és 1820 között hozták létre a katonai határőrvidék személyi állománya egyenruháinak a tárolása céljából. Itt tárolták a textíliákat, melyet a haderő szabászai szabtak ki, majd a környező szabómesztereket bízták meg azok megvarrásával. Magát a telket a véderő 1780-ban vette át a kamara tulajdonából. Az ingatlan területén pedig eredetileg a török hódoltságot megelőzően kolostor állt, melynek maradványait valószínűleg felhasználták a haderő raktárának a felépítéséhez.

A laktanya utcája az 1875. évi városrendezés kapcsán kapta a „Laktanya utca” elnevezést. Ma is ez az utca neve. A városrendezés előtt az utcát „Kaser Gasse” (Laktanya utca)-nak nevezték. Korábban pedig „Tömlőc utcának” hívták, mivel az utca úgynevezett Schaffer házában működött az óbudai úriszék tömlőce.

Az ingatlan a Dunával volt határos, pontosabban az Óbudai sziget és a folyó jobb partja közötti keskeny Duna ággal, amely az Óbudai sziget öblével ideális kikötőnek bizonyult.⁷

Az Osztrák-Magyar Monarchia haditengerészete a világháború kitörésekor az európai országok között a hatodik, világviszonylatban pedig a nyolcadik helyen állt. Ezzel szemben a

Dunaflottilla a Dunán a második legerősebb folyami erő volt. A Dunaflottilla feladatát alkotta: „*Ellenséges úszó haderők elpusztítása, elkobzása, szemrevételezések, járőr- és jelentszolgálat, a szárazföldi haderő folyóra támaszkodó szárnyának biztosítása, védelme, ellenséges folyóátkelések megakadályozása, saját erők partraszállásának biztosítása, ellenséges folyami erődítmények és állások leküzdése, saját csapatok mozgásának és állásainak fedezése, vízi szállítmányok kísérése és oltalmazása, közreműködés folyamzárak létesítésénél (ezt akkoriban műszaki csapatok végezték, ezért csaknem évente tartottak közös gyakorlatot velük) és ellenséges folyamzárak eltávolítása.*”⁸

Az Osztrák-Magyar Monarchia Császári és Királyi Haderejének Dunaflottillája béke időszakban a jég megjelenése előtt, illetve olvadása után a hajózható vízfelületeken járőrözött, illetve a Duna vízgyűjtő medencéjének az Osztrák-Magyar Monarchia felségterületéhez tartozó térségében a véderő hadműveleteiben vett részt. Az annexió válság idején 1908 októberétől 1909 márciusáig — az Osztrák-Magyar Monarchia hadereje 1908 végén bevezetett részleges mozgósításának a részeként — készülségbe helyezték és az Al-Duna térségébe vezényelték a Dunaflottillát, amely a tél korai beálltával 1908. XI. 16-án visszatért az Óbudai bázisára. Óbudán — a szokásos téli leszerelés és karbantartás helyett — kikötőn belüli harc készülségben tartották a válság 1909. III. 31-ei lezárulásáig.

1912. X. 9-én Montenegro hadat üzent a Portának. Montenegrohoz néhány napon belül Bulgária, Görögország és Szerbia is csatlakozott. A Dunaflottillát 1912 novemberében mozgósították. A balkáni háborút az 1913. V. 30-ai londoni béke zárta le. Ezzel a Dunaflottilla mozgósítása is véget ért. Hamarosan újabb fegyveres konfliktusra került sor a Balkánon, mivel a törökök kiűzése során a határok elhelyezkedésének a témája megbontotta a balkáni szövetséget.

Bulgária 1913. VI. 29-én rátámadt Szerbiára és Görögországra. A háborúba rövidesen Románia és a korábbi közös ellenség, azaz Törökország is beszállt. A négyfrontos harc terheit a bolgár állam azonban nem volt képes elviselni. Bulgária békét kötött. A második balkáni háborút az 1913. VIII. 10-ei bukaresti

békeszerződés zárta le. Ezzel véget ért a Dunaflottillánál is a harcászati állapota.⁹

A Dunaflottilla az I. világháború harcaiban is részt vett kezdetben Szerbia, majd miután a románok hátra támadtak bennünket a Román Királyság elleni hadműveletekből is kivette a részét. A háború utolsó éveiben a Fekete-tenger parti vízeken Odessza térségében, illetve a Dnyeperen és a Dnyeszteren is tevékenykedtek a Dunaflottilla hajói. 1918 őszén a Dunaflottilla hajóit igyekeztek a Magyar Királyság felségterületére irányítani. A Dunaflottilla parancsnoksága 1918. X. 29-én Belgrádból Újvidékre tette át a székhelyét. Itt fogták az Osztrák-Magyar Monarchia tengernagyának a Konstantinápolyi császári és királyi tengeri attaséhoz küldött nyílt szikra táviratát, melyben legfelsőbb parancsra hivatkozva elrendelte a „Dunai hajóhad” átadását a magyar királyi kormánynak, a nem magyar nemzeti-ségű legénység elbocsájtását. A Dunaflottilla Budapest irányába vonult vissza, útja során támogatva a visszavonuló osztrák-magyar csapatokat. A legénység délszláv tagjainak a többsége Vukovárig, az osztrákok és csehek pedig Budapestig a Dunaflottillánál maradtak.¹⁰

A Magyar Királyi Folyamórség elődszervezetének tekinthető Császári és Királyi Haditengerészet Dunaflottillája tehát egyértelműen nem rendvédelmi, hanem honvédelmi szervezet volt. A magyarországi tanácsköztársaság időszakában sem rendvédelmi, hanem honvédelmi feladatokat kapott, illetve az úgynevezett „monitor lázadás” során is katonai alakulatként tevékenykedett.¹¹

A Magyarországot megcsonkító, a magyar nemzetet feldaraboló, a magyarságot a védelmi képességeitől megfosztó trianoni békediktátum a magyarországi tanácsköztársaság katonai veresége után még mindig létező Dunaflottillát hadiszákmánynak tekintette, melyet a leendő kisantant országok között osztott szét. A Dunaflottilla hajóinak az elvételi folyamata azonban már korábban elkezdődött. A KÁROLYI-kormány időszakában a Dunaflottilla hajóinak egy részét fegyverzeteiktől és a működtetésükhöz szükséges gépkatrészekről a brit tengerészek már megfosztották, mivel a magyar tengerészek ezt a parancsot megtagadták. A fegyverzetet és a fontos alkatrészeket a britek

demarkációs vonalon túlra szállították. Már ekkor is át kellett adni a Dunaflottilla állományából öt monitort és két őrnaszádot a hozzájuk tartozó tartalékanyagokkal, összesen 12 974 641 aranykorona értékben.

Az antant tengerészeti bizottsága úgy döntött, hogy Ausztria és Magyarország a saját dunai flottillájából visszakup négy-négy őrnaszádot a folyamrendészeti teendőinek az ellátása céljából. A Dunaflottilla többi hajóját a kisantant országok között osztották szét. Az Ausztriának és Magyarországnak ítélt nyolc folyami hadihajó a demarkációs vonalakon túl az újvidéki kikötőben horgonyzott. A hajókat hosszas huzavona után vehette át a magyar és az osztrák delegáció a Szerb-Horvát-Szlovén Államtól. Azok azonban olyan rossz állapotban voltak — gyakorlatilag mindent leloptak róluk, ami mozdítható volt — hogy vontatni kellett a hajtótesteket a magyar, illetve az osztrák fenntartóság alá tartozó kikötőkbe. A trianoni békediktátum rögzítette is, hogy Magyarország nem rendelkezhet folyami hadihajókkal.¹²

Ilyen előzmények után döntött a minisztertanács úgy, hogy Magyar Királyi Folyamőrséget kell felállítani az újra létrehozandó Dunaflottilla álcázására. Az új szervezet fedőfeladatkörét pedig a vízirendészeti teendők ellátásával határozták meg. A trianoni békediktátumban foglaltakkal összhangba kellett hozni a magyar fegyveres testületeket. Az antanttal egyeztetve meg kellett állapítani, hogy hány és milyen feladatkörrel, illetve létszámmal, valamint fegyverzettel felszerelt fegyveres testület működhet Magyarországon. Erre vonatkozóan 1921-ben, illetve 1922-ben alkottak törvényeket, valamint rendeleteket.¹³ Ebbe a folyamatba illeszkedtek a Magyar Királyi Folyamőrség szervezetéről, létszámáról, kiegészítési módjáról és felfegyverzésének megállapításáról szóló 1922. évi törvény és rendeletek.¹⁴

A Magyar Királyi Folyamőrséget tehát kifejezetten azzal a céllal hozták létre, hogy a trianoni békediktátum által a folyami hajóhadtól eltiltott magyar állam mégis rendelkezzen olyan képességgel, amely alkalmas arra, hogy szükség esetén rövid időn belül folyami hajóhaddá alakítható legyenek az e célra felkészí-

rett és állami szolgálatban álló hajók és személyzetük. Ez a kezdeményezés a magyar tengerészek köréből indult ki és kétség kívül találkozott azzal a minisztertanácsi elgondolással, hogy a magyar haderő várható mérséklésére irányuló elvárásokat a rendvédelmi testületekbe bújtatott katonai erővel kíséreljék meg valamelyest kompenzálni.

A magyar tengerészek köréből kiinduló kezdeményezés élén WULF Olaf Richárd fregattkapitány állt,¹⁵ aki 1920. X. 4-ei keltezéssel memorandumot juttatott el a Nemzeti Hadsereg¹⁶ vezérkarának a főnökéhez. A memorandumban fejtette ki a szerző, hogy a folyami hadihajózás szervezetét folyamrendészeti testületté célszerű alakítani, amelyet a honvédelmi tárcától át kell irányítani a rend fenntartására hivatott belügyi tárcához de oly módon, hogy rejtetten a katonai vezetés felügyelete érvényesülhessen. A vezérkar a koncepciót még 1920 októberében megtárgyalta és az abban foglaltakkal egyetértett. Ezt követően határozott a minisztertanács a testület 1921. III. 1-ei határidővel megvalósuló felállításáról.¹⁷

1920 augusztusában a flottilla személyi állománya 111 fő tisztből és hasonló állásúból (tisztviselek, mérnökök, gazdászok, hadbírók stb.) és 650 főnyi legénységből állt.

Ekkor a magyar folyami hadihajózás szervezete a Hadihajós Csapat-parancsnokság irányítása alatt állt, a Honvédelmi Minisztériumban pedig a 6. és a 11. osztály foglalkozott a folyami hadihajózás ügyeivel. A magyar folyami hadihajózás szervezete ekkor javítóműhelyből katonai hajózási szállításvezetőségből és hadihajós csapat-parancsnokságból állt.

A hadihajós csapat-parancsnokság alárendeltségébe tartozott:

- az őrhajó egységek parancsnoksága;
- a folyamfelvételi osztály;
- a kikötői osztály-parancsnokság;
- a törzs osztály-parancsnokság és;
- a tanfolyamok parancsnoksága.

A Katonai Hajózási Szállításvezetőség — amely a vezérkari főnök közlekedési irodájának a felügyelete alá tartozott — alárendeltségében állt:

- a dunai központi hajóállomás-parancsnokság és az irányítása alá tartozó;

- gönyüi, esztergomi, szobi és érsekcsanádi katonai hajóállomás-parancsnokságok;

- a tiszai központi hajóállomás-parancsnokság, melynek az irányítása alá a szolnoki katonai hajóállomás-parancsnokság tartozott.

A Magyar Királyi Folyamőrség létszámát 5 000 főre tervezték, az antant azonban csupán 1 620 főnyi fegyveres személy — 96 fő tiszt és 1 524 fő legénység —, valamint 1 800 fő fegyvertelen alkalmazott foglalkoztatását engedélyezte.¹⁸

Az antant a magyar rendvédelmi szervezetek újjászervezését illetően jóval megértőbb volt, mint a haderő tekintetében. A trianoni békediktátum a magyar haderő létszámát 36 000 főben maximalizálta és eltiltotta a legmodernebb fegyvernemek kialakításától, valamint a nehézfegyverzetét is maximalizálták, továbbá a lakosság katonai kiképzését sem engedélyezte. A haderőnél sorozott és tartalékos állomány nem teljesíthetett szolgálatot.¹⁹

Ezzel szemben az antant hozzájárult ahhoz, hogy — Horvátországot is beleszámítva — 325 411 km² területről 92 823 km²-re csökkentett területen, illetve a 20 886 487 főről 7 606 971 főre fogyott lakosság körében²⁰ ugyanolyan létszámú csendőrség (12 000 fő) és rendőrség (12 000 fő) működjön, mint ami a történelmi Magyarországon teljesített szolgálatot. Emellett pedig hozzájárult két olyan rendvédelmi szervezet létrehozásához — nevezetesen a Magyar Királyi Folyamőrség és a Magyar Királyi Vámőrség felállításához —, amelyek a Magyar Királyságban korábban nem léteztek.

A folyamőrség 3 420 fővel, a vámőrség pedig 4 200 fővel működhetett, összesen tehát 7 620 fővel nőtt a rendvédelmi testületek létszáma. A rendvédelmi testületek száma és létszáma gyarapodása engedélyezésének a motivációja minden bizonnyal a magyarországi tanácsköztársaság lehetett.²¹

A magyar vezetés az antant által meghatározott kereteket igyekezett maximálisan kihasználni. Ennek az oka az volt, hogy a megcsonkított Magyarországot — Ausztria kivételével — ellenséges érületű országok vették körül, amelyeket nem lehetett

azzal vádolni, hogy jóindulattal figyelik Magyarországot. Mivel ezen országok területük és lakosságuk jelentős részét Magyarországtól való elcsatolással szerezték meg, ezért attól tartottak Magyarország előbb-utóbb olyan helyzetbe hozza magát, hogy az elcsatolt területeket visszaveszi. Ezért a kisantant országok — Csehszlovákia, Románia és a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság (a későbbi Jugoszlávia) — már békeidőben egyeztette a terveit a maradék Magyarország lerohanására. Ezzel szemben a realitás az volt, hogy a kisantant országok mindegyikének a hadereje a honvédség többszöröse volt.

Mivel a kisantant országok bármelyikével különösen pedig, ha azok összességével fegyveres konfliktusba sodródott volna Magyarország, nyilvánvalóan a honvédség elégtelennek bizonyult volna. Ezért a magyar stratégia az volt, hogy a konfliktus rendezését diplomáciai útra kell terelni. A magyar vezetés el szeretne volna kerülni azt, hogy a megszállt ország kedvezőtlen pozíciójából legyenek kénytelenek tárgyalni a magyar diplomaták. Ezért a cél az volt, hogy az esetleges fegyveres konfliktus esetén az ellenséges előrenyomulás ütemét lassítsák. Ezt azonban a hadra fogható férfi lakosság mozgósításával lehetett csak elérni, mivel ily módon volt elérhető olyan erőkoncentráció létrehozása, amely már képes lehetett az ellenséges előrenyomulásnak a lassítására. Ehhez azonban kellő mennyiségű felszerelésre lett volna szükség, amivel a trianoni békediktátum előírásaiból fakadóan Magyarország nem rendelkezett. A megoldás az lehetett, hogy a magyar ipari centrumok működését átállítják haditermelésre. A haditermelés során előállított felszereléssel lehetett volna olyan nagyságú tömeget hadrendbe állítani, amivel már a siker reményében lehetett volna az ellenséges előrenyomulás ütemét mérsékelni. A baj azonban az volt, hogy a trianoni határok karnyújtásnyira kerültek a magyar ipari centrumokhoz. Ezért igyekeztek a Magyar Királyi Vámórség fedésében minél jelentősebb katonai erőt a trianoni határok mellé telepíteni.²² Erre azonban reális esély a Szövetségek Közi Katonai Ellenőrző Bizottság (SzKEB) magyarországi helyszíni ellenőrzésének az 1927. évi beszüntetése nyomán kerülhetett sor. Ezt követően azonban minden harmadik magyar gyalogezred —

nem az engedélyezett, hanem a valóságos gyalogezredek számát figyelembe véve — a Magyar Királyi Vámórség fedésében a határ közelében állomásozott.²³

A Magyar Királyi Folyamórség esetében nem volt járható út, hogy a testület fedésében egy második flottillát rejtсенek el. Ezért a cél az volt, hogy a testületet folyami hadihajózásra alkalmas hajókkal szereljék fel. Ezeknek a hajóknak tehát alkalmasnak kellett lenniük az esetleges fegyveres konfliktus esetén — már a békeidőszakban rejtetten készenlétbe helyezett — fegyverzet felszerelése nyomán a harci feladatok ellátására. Természetesen a hajók békeidőben is rendelkeztek legális fegyverekkel is, fegyveres konfliktus esetén azonban ezt kiegészítették. Különböző kiegészítő eszközök felszerelésével a hajókat nagyon gyorsan olyan képességek birtokába juttathatták, amelyek lehetővé tették a hadihasználhatóságukat.

Így tehát minden úszóegységnek volt békeidőben megvalósításra kerülő rendvédelmi feladata és háborús időszakban kivitelezhető harci feladata is. Erre a testület személyzetét már békeidőszakban felkészítették, a flottilla üzemeltetése érdekében fenntartott műhelyek pedig a hajókon a szükséges haditechnikai felszerelést rövid időn belül fel tudták szerelni, hiszen azoknak a befogadási helyével a hajók ár rendelkeztek. A kellő tüzerő biztosítása mellett hasonló módon oldották meg más — a háborúban nélkülözhetetlen — képességek biztosítását is, mint -például a hírösszeköttetés, aknakerakásra, vagy aknafel-szedésre való alkalmazhatóság stb. A testületnek a békeidőszakban is használt rendszereit, híradás, javítás stb. tervezték fegyveres konfliktus esetén is használni, ezért ezeket a rendszereket már az esetleges harci feladatok ellátására való tekintettel működtették és fejlesztették.

A Magyar Királyi Folyamórség szervezete három fő részből állt, az úgynevezett hajós, a kiképző és a műszaki zászlóalj-ból. A hajós zászlóalj a géppuskás századból, a gépész század-ból, a törzs századból és a kormányos századból (itt kapta meg a legénység a kormányzási kiképzést) továbbá a hajótelepből állt.

A hajótelepet kezdetben az óbudai bázis képezte csupán, amely 1929-től kibővült az újpesti bázissal. A hajótelep a folyamőr szertár 1933. évi felállítását után szervezetileg beolvadt a szertárba.

A kiképző zászlóalj — melyet 1922-ben a komáromi csillag erődben állítottak fel — kezdetben két, majd a húszas évek végétől három kiképző századból állt.

A műszaki zászlóalj a kisvízkitűző századból — amelynek feladatát a hajózható víziutak kitézése, a bolyák és a világítótestek ellenőrzése alkotta háború idején aknász és torpedó alkalmazási feladatot kapott volna — és a hírszázadból (amely hírközpont, raktár és műhelyre tagozódott) állt. A kisvízkitűző századból fejlődött ki 1939 után a folyambiztosítási század, majd annak továbbfejlesztésével a folyamzár ezred. A műszaki zászlóaljhoz tartozott még Térképészeti Hivatal, melynek feladatát a hajózható vizek térképeinek az elkészítése és „naprakész” állapotban tartása képezte.

A Magyar Királyi Folyamórség műszaki üzemmel is rendelkezett, melyet 1933 után a folyamőr szertárba integráltak.²⁴

A Magyar Királyi Folyamórség nyílt, hatósági feladatainak az ellátását célozta a révkapitánysági szervezet, bár az eddig felsorolt szervezetek működését a révkapitányságok sem nélkülözhatték.

A Magyar Királyi Folyamórség nyílt felügyeleti szervezete a Magyar Királyi Belügyminisztérium volt. A belügyi tárcánál a VI/d. osztály (folyamrendészet), VI/e. osztály (gazdászat) és a VI/f. osztály (műszaki, híradó, egészségügyi) végezte a testület felügyeletével kapcsolatos teendőket. A testület hatáskörébe utalt folyamrendészeti ügyeket harmadfokon pedig a belügyi tárca folyamrendészeti osztálya intézte.

Folyamrendészeti ügyekben másodfokon a testület élén álló révfőkapitányság járt el. A révfőkapitányság élén a révfőkapitány állt, azonban a testület élén nem a révfőkapitány, hanem a testület vezérfelügyelője állt, aki a belügyminiszter közvetlen alárendeltségébe tartozott. A révfőkapitányság székhelye Budapesten volt.

A révfőkapitányság alárendeltségébe a révkapitányságok tartoztak. Révkapitányság működött Gönyűn, Komáromban,

Esztergomban, Szobnál, Észak-Budapesten és Dél-Budapesten, Dunaföldváron, Mohácson, Záhonyán, Szegeden, Barcon és Siófokon.

Révkirendeltségek (a révkapitányságoknál kisebb létszámú és hatáskörű folyamőr szervezeti egységek) Piskén, Nyergesújfalun, Oroszvároton, Kalocsa-foktón, Dunacsunyan, Dunaremetén, Dunaalmáson, Mohácson és Szolnokon működtek.

A Magyar Királyi Folyamórség szervezetében továbbá révőrségeket is állítottak fel. Ezek ideiglenes szervezeti egységek voltak, amelyeket a révkapitányságok különíthettek ki a saját személyi állományukból.

Ezen kívül a testület kötelékében létezett még egy rendész század is, amelyet később zászlóaljja fejlesztettek. A folyamórség nyílt feladatrendszerébe tartozott a csempészet és a kémkedés megakadályozása, a hajóforgalom és a halászat, valamint a fürdőzés ellenőrzése, a hajózható vízszakaszok kitűzése, a bolyák és lámpák üzemeltetése illetve ellenőrzése, a vízi határkapukon pedig a forgalom ellenőrzése. A vámügyi feladatokat azonban a vámhivatalok végezték.²⁵

A Magyar Királyi Folyamórség nyílt feladatát azaz a folyamrendészeti teendőit kiválóan ellátta. Számos jogszabály keletkezett a testület nyílt feladatainak a szabályozására, a magyar jogrendszerrel való harmonizálása és a nemzetközi vízijog, a Duna szabályzattal való összhangba hozása érdekében.²⁶ 1923-ban — Párizsban 1921. VII. 23-án aláírt — Duna-egyezményt törvényerőre emelték. Ugyanezen évben látott napvilágot a testület fegyverhasználatának a szabályozása. Jogszabályokban rendezték a hajóforgalom ellenőrzésének, az utasok szállításának, a csónakok bejelentésének és használatának, továbbá tárolásának a témáját.

A Dunán és mellékfolyóin jelentős hazai és nemzetközi személy- és áruforgalom valósult meg, valamint az utazó személyek száma is dinamikusan gyarapodott. Magyarország vízsein 1924-ben 313, 1925-ben pedig már 5 891 csónakot tartottak nyilván. Ebbe az emelkedésbe ugyan nyilvánvalóan jelentős szerepet kapott a bejelentési kötelezettség általánossá vá-

lása, azonban így is erőteljes volt a csónakok számának a növekedése. A hajóforgalom döntő többségét a dunai hajóforgalom alkotta, amelynek szinte 100 %-a Budapestet is érintette. 1920-ban 4 443 hajót, 1928-ban 1 708 hajót, 1938-ban pedig 22 260 hajót ellenőrzött a folyamórség a Duna budapesti szakaszán.²⁷

A Magyar Királyi Folyamórséget a lehetőségek függvényében folyamatosan fejlesztették. Erre 1927 után nyílt nagyobb lehetőség, amikor a Szövetségek Közi Katonai Ellenőrző Bizottság (SzKEB) a magyarországi helyszíni ellenőrzését beosztotta. 1930-ban a Magyar Királyi Folyamórség 7 őrnaszáddal 5 segédhajóval (vontató, aknakutató stb.), 3 páncélos motorcsónakkal, 2 gőzbárkával, 7 úgynevezett jachtal, 8 nagy motorcsónakkal, 12 kismotorcsónakkal, 4 vitorlással, 9 uszályal és 8 egyéb (pontonok) stb. összesen 65 úszóegységgel rendelkezett. A mennyiségi gyarapodás mellett a minőséget is fejlesztették karbantartások, felújítások, a gyorsaság, páncélvédettség, tűzerő fejlesztése által.

A Magyar Királyi Folyamórség részt vett az I. bécsi döntés végrehajtásában.

A Magyar Királyi Folyamórség önálló egyenruhával és rangrendszerrel is rendelkezett. Kezdetben a Császári és Királyi Haditengerészet egyenruházatát és rangrendszerét viselték a folyamórség tagjai. Ezt azonban a testület felállítása után új öltözékekkel cserélték fel. A volt haditengerészeti egyenruha kihordási ideje 1925. év végéig volt lehetséges, melyet 1927. IV. 3-áig meghosszabbítottak. Ennek az egyenruhának a viselése az úszóegységeken, irodákban és laktányán belül 1940 végéig engedélyezett volt.

A folyamór formaruha a hagyományokat követte, kényelmes mozgást tett lehetővé és a fedélzeti körülményeknek megfelelően hatékony védelmet biztosított az időjárás viszontagságaival szemben. A matrózok fejfedője a szemernyő nélküli kerek tányérsapka (matrózsapka) volt, melyben — hátul a vállra lógó — fekete szalag futott körbe. A legénységi sapka homlok feletti részén — a hajón szolgálatot teljesítők esetében — a hajójuk neve, a legénység többi tagjánál pedig, akik nem hajón teljesítettek szolgálatot „Magyar Királyi Folyamórség” felirat volt olvasható. A sapkajelvény — amely a homlok feletti

rész közepén a tányérsapka felső részén helyezkedett el — bronzozott fémből készült. Úgynevezett homlokdísz babérral övezett horgonyt ábrázolt, melynek a tetején a Magyar Szent Korona volt látható. 1927-ig a legénységi sapkának lehajtható fülei is voltak. A legénységi sapka úgynevezett viharszíja bronzszínű volt.

Az altisztek és a tisztek tányérsapkát viseltek a zubbonyukkal megegyező anyagból és színben. A sapkajelvény mérete és motívuma megegyezett a legénységével, de az altiszteké ezüst- a tisztéké pedig aranyszínű volt. A tisztek tányérsapkájának szemernyőjét széles zsinór szegélyezte.

A legénységi altiszti és tisztizubbony (kihajtott gallérral), valamint nadrág szabása és színe azonos volt, csak anyagában tért el állománycsoportonként. A gombokon koronával fedett horgony volt látható, az állománycsoporttól függően bronzított (legénységi), ezüstözött (altiszti), vagy aranyozott (tisztizubbony) színben. Nyakkendő altisztek és a tisztek számára rendszeresítették, a legénység a kihajtott inggallérral viselte. A legénység zubbonyára ünnepélyes alkalmakkor fehér matrőzgallért gomboltak.

A hivatásos állományú folyamőrök számára ünnepi alkalmakra fekete színű társasági ruha viselését írták elő. Ez dupla soros (2X4=8) gombos zubbony volt, melynek a szabása egyébként a köznapi öltözékkel megegyezett. A tisztek a társasági ruhán arany válllapot, úgynevezett „equalette”-t, lecsüngő rojtokkal „ziset”-ekkel viseltek. A díszöltözéket fekete, textil törőv egészítette ki folyamőr törrel. a törőv csattja aranyozott volt. Alakzatban megvalósított díszelgés esetén a tisztek kardot viseltek. A folyamőr tisztek törőv és kardot szolgálatban és szolgálaton kívül is viselhettek. Alakzatban, díszelgés során tábori barna öltözközelése volt kötelező, derékszíjjal és vállszíjjal, továbbá barna magasszárú cipővel és barna bőrkesztyűvel. Alakzaton kívüli díszelgés esetében — korabeli terminológia szerint „soron, vonalon kívül” — az előírt öltözközelés megegyezett az alakzatban előírttal, azonban vállszíj nélkül, fehér kesztyűben kellett megjelenni.

A személyi állomány számára a hajózás sajátos körülményeiből fakadó kiegészítő öltözközeléseket is rendszeresítették. Ilyen volt a pamuting a téli ing és téli alsónemű, a vászon félcipő,

vízhatlan esőkabát, kötött pulóver, tére az úgynevezett baslik, amely fejre húzva a nyakat is védte (napjaink kötött sísapkájához hasonló). Emellett pedig a Magyar Királyi Honvédségnél rendszeresített különleges ruhadarabok használatát is bevezették a testületnél egy-egy feladat ellátásához kapcsolódóan. Ilyen volt az őrbunda, az őrcsizma, a szőrmegallér, irhamellény, alsóköpeny, bőrruha, a kesztyű, a nyári zsavolyruha — 1935-ig nyersfehér ó, majd zöld színnel — és a haskötő. Tisztek és altisztek számára megengedett öltözék volt nyáron a fehér vászonruha, fehér sapka és fehér cipő viselete is. Télen a testület teljes személyi állománya számára a Magyar Királyi Honvédséggel megegyező köpeny viselése volt kötelező derékszíjjal és vállszíjjal, továbbá magasszárú barna cipővel és barna bőrkesztyűvel.²⁸

A Magyar Királyi Folyamórség önálló rendfokozati rendszert viselt, amely nem egyezett meg a Magyar Királyi Honvédség rangrendszerével és az egyes rendfokozatok jelölése az egyenruhán eltért a Magyar Királyi Honvédségnél az egyenruhán viselt rangok jelölésétől. Ennek ellenére azonban minden folyamőr rangnak volt megfelelő rangja a honvédségi rangrendszerben is. A folyamőr rangjelzéseket az egyenruhán nem a vállon, illetve a galléron, hanem a zubbony úján viselték.

A Magyar Királyi Folyamórségnél 1921-ig a Császári és Királyi Haditengerészeti rangrendszerét használták. A haditengerészeti rangrendszer hét, egymásra épülő rangsoportból állt, rangsoportonként általában három, illetve négy vagy két, azaz összesen 22 rendfokozattal. A folyamőr rangrendszer hét egymásra épülő rangsoportból, azon belül pedig összesen 17 rangból állt.²⁹ **(I.sz. melléklet)**

A Magyar Királyi Folyamórségnél a haditengerészeti hagyományoknak megfelelően a rendfokozatokat nem a vállon, mint a légierőnél, vagy a zubbony gallérján, mint a szárazföldi haderőnél, hanem a zubbony úján az alkari részen viselték.

Összességében megállapítható, hogy a Magyar Királyi Folyamórséget azért hozták létre, hogy a magyar folyami hadihajózás fedőszervezetként lehetővé tegye a trianoni békediktátum által megtiltott haderőnem tovább élését. Ezt a célt a testület — a trianoni korlátok által sújtva, egyben pedig azokat feszegetve

— megvalósította. A Magyar Királyi Folyamórség nem csupán katonailag szervezett fegyveres őrtestület volt, hanem egyben a magyar véderő része is. A testület honvédelmi feladatai teljesítésére irányuló képességeit ugyan rejtették, azok azonban kétségtelenül léteztek. A folyamórség szervezetében, szellemiségében, külsőségeiben, hadrafoghatósága és alkalmazhatósága tekintetében egyaránt honvédelmi szervezet volt. A magyarországi fegyverkezési egyenjogúságát kinyilvánító Bled-i egyezmény³⁰ nyomán az új magyar honvédelmi törvénnyel³¹ a testületet a Magyar Királyi Honvédségbe integrálták 1939. I. 15-én Magyar Királyi Honvéd Folyamerők elnevezéssel.³²

Az úgynevezett „katonásítás”-hoz (a folyamőrök — a csendőrökhöz, testőrökhöz, a képviselőházi őrkökhöz és a koronaőrök személyi állományához hasonlóan — személyükben korábban is katonának számítottak) a Magyar Királyi Folyamerő a Csajkás Ezredből és a Szertárból, valamint az Intézetből állt. A Csajkás Ezred szervezetébe két folyambiztosító zászlóalj tartozott. Az elnevezésüket azonban rövid időn belül folyamzár zászlóaljakra változtatták. A zászlóaljak őrnaszád osztályból, aknász századból és zászlóalj közvetlen alegységként löveg szakaszból, bűvár szakaszból, műhely szakaszból és távbeszélő szakaszból álltak. Az első zászlóalj állomáshelye Budapesten volt, bár az egyik századát kikülönítették és Szegedre telepítették. A második zászlóalj állomáshelye Komáromban volt.³³

Nyilvánvaló tény tehát, hogy a Magyar Királyi Folyamórség honvédelmi szervezet volt, amely a Magyar Királyi Honvédséggel karöltve képes volt a szakterületén részt venni a magyar nemzeti érdekek érvényre juttatásának a harccselekményeiben.

Ugyanolyan történelmi tény azonban az is, hogy a Magyar Királyi Folyamórség fennállásának teljes időszakában eredményesen ellátta Magyarország hajózható vizein a vízirendőri teendőket is. A testület honvédségbe integrálásakor a vízirendőri teendőket a Magyar Királyi Rendőrség vette át, többé-kevésbé a volt folyamórségi révkapitányságok, illetve révkirendeltségek szervezetére támaszkodva. A Magyar Királyi Rendőrségbe integrált vízirendőri teendők ellátásra hivatott szervezeti egységek pedig — a testületi elv figyelembe vételével — a budapesti,

illetve a vidéki rendőrfőkapitányság irányítása alá kerültek. Ez alól a Balaton jelentett kivételt, ahol a szolgabírók hatáskörébe telepített vízirendészeti feladatok teendőit a Magyar Királyi Csendőrség 1940-ben újonnan létesített vízcsendőr őrszei látták el.³⁴

Álláspontom szerint tehát a Magyar Királyi Folyamőrség egyszerre volt honvédelmi és rendvédelmi testület. Mindkét feladatrendszert a szakterületén kiválóan teljesítette. E két feladatrendszer megvalósításához szükséges személyi és tárgyi feltételekkel rendelkezett.

Jegyzetek:

¹ MNL-OL. K27. W12.1921.01.04. A 6. napirendi pont: A keleti katonai helyzet ismertetése és a katonai szervezési program bemutatása (HM)

² VISY: 9-35.p.

³ TORMA — VESZPRÉMY: 49-50.p. + 99.p.

⁴ CSEH

⁵ CSONKARÉTI: *Hadihajók a Dunán.* 105-121.p. ; GYÖRE: 335.p.

⁶ CSONKARÉTI — BENCZÚR: 123.p.

⁷ Loc.cit.

⁸ Loc.cit. 56.p.

⁹ HIM-HL. pers. 23.doboz. SASHENFELSI Dietrich Richárd: A Császári és Királyi Haditengerészet világháborús története és magyar hősi halottjai.

¹⁰ SIBA ; HARDY

¹¹ BENKŐ

¹² 1921/XXXIII.tc.

¹³ 1921/XLIX.tc. ; 1922/VII.tc. ; 1922/VIII.tc.

¹⁴ 1922/XIV.tc. ; 122 295/1922. (VII. 25.) BM.r. ; 8 270/1923. (XI. 23.)

ME.r.

¹⁵ CSONKARÉTI — BENCZÚR: 146.p.

¹⁶ „*A Magyar Nemzeti Hadsereg létrejötte 1919. VI. 9-hez köthető, amikor HORTHY Miklós altengernagy — a gróf KÁROLYI Gyula által vezetett első szegedi kormány (1919. V. 30. — 1919. VII. 12.) hadügyminisztere — felhívást bocsátott ki a Magyar Nemzeti Hadsereg felállításáról, melyet a kormány 1919.VI. 10-én azzal erősített meg, hogy rendeletet alkotott a Magyar Nemzeti Hadsereg szervezéséről. Ezt a haderőt keresztelte át 1920. IV. 1-én Magyar Királyi Nemzeti Hadseregre SOÓS Károly gyalogsági tábornok honvédelmi miniszter azzal a rendeletével, melyben minden magyar katonai szervezet számára előírta, hogy az elnevezésében a magyar királyi előtagot használja. Végül pedig 1922. I. 4-én BELITSKA Sándor gyalogsági tábornok honvédelmi miniszter 1922. I. 1-ig visszamenőleges hatállyal — a magyar haderő átszervezéséről szóló rendeletében — a nemzeti véderő nevét ismét Magyar Királyi Honvédségre változtatta.*”

- 40/1919. (VI. 15.) HM.r.

- 239/1922. (I. 4.) HM.kr.

- PARÁDI: A Magyar Királyi Vámórség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. 98.p. (26.sz.jegyzet)

¹⁷ - „*A jelen szerződés életbe lépésének időpontjával az osztrák-magyar hadihajók — beleértve a tengeralttjárókat is — a Szövetséges és Társult Főhatalmak részére végérvényesen kiszolgáltatottaknak jelentetnek ki. A dunai flottillákhoz tartozó minden monitort, torpedóhajót és felfegyverzett vízi járművet ki kell szolgáltatni a szövetséges és társult főhatalmaknak.*”

Magyarországnak mindamellett jogában áll, hogy a dunai folyamrendőri szolgálat céljára jelen szerződés 138. cikkében meghatározott Bizottságtól kiválasztandó három felderítő naszádot tartson. A Szövetséges és Társult Főhatalmak felelhetnek ezt a számot abban az esetben, ha ezt a említett Bizottság helyszíni szemle alapján elégtelennek ítélné.”

1920/XXXIII.tc. 12. cikk. ;

- „*A Nemzeti Hadsereget érő megcsonkítást az államrendészeti szervek és fegyveres őrtestületek nagyarányú fejlesztésével fogja ellensúlyozni.*”

MNL-OL. K27. op.cit. W12.1921.01.04. A 6. napirendi pont: A keleti katonai helyzet ismertetése és a katonai szervezési program bemutatása (HM)

- „*» . . . a honvédség értékes kiegészítéséül szolgáljanak, másrészt azok leple alatt oly alakulatok állíttassanak fel, melyek a honvédség szűkre szabott létszáma, vagy a fegyvernem tiltott volta miatt a nyílt honvédségben nem szerepelhetnek . . . « Ugyanakkor megszületett az a minisztertanácsi döntés is, amely elhatározta a hadihajózás felszámolását, de amelynek értelmében a közeli jövőben . . . a volt haditengerészetből megalakul a folyamórség . . . «”*

MNL-OL. K27. op.cit. W12.1921.01.04. A 6. napirendi pont: A keleti katonai helyzet ismertetése és a katonai szervezési program bemutatása (HM) ;

CSONKARÉTI — BENCZÜR: 147.p.

(A CSONKARÉTI — BENCZÜR-féle könyv szövegében többször is 1921. I. 3-át jelöltek meg a szerzők az érintett témájú minisztertanácsi ülés dátumaként. A Nemzeti Levéltár Országos Levéltára által digitalizált minisztertanácsi jegyzőkönyvek között azonban csak 1921. I. 4-ei dátummal szerepel ilyen témájú minisztertanácsi ülés. Az 1921. I. 4-ei minisztertanácsi ülés jegyzőkönyvében — amelynek a tartalma valóban a fegyveres testületek átszervezésével kapcsolatos — azonban a CSONKARÉTI — BENCZÜR-féle könyvben szereplő idézetek szövege szó szerint nem egyezik meg a digitalizált jegyzőkönyvben szereplő szöveggel.)

¹⁸ CSONKARÉTI — BENCZÜR: op.cit 249-251.p.

¹⁹ CSONKARÉTI: A Magyar Királyi Folyamórség felállításának, szervezetének irataiból 1920-1922.

²⁰ *Magyar Statisztikai Évkönyv 1925.* 7.p.

²¹ PARÁDI: A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái 1867-1950. 86.p. + 91.p. ; Idem: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. 103.p. ; Idem: A magyar rendvédelem fejlődési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. 111.p. ; Idem: A dualizmuskori magyar rendvédelem. 84.p. ; Idem: A polgári magyar állam rendőrségei 1867-1945. 142.p. ; Idem: A magyar rendvédelem 1867-1914. 83.p. ; Idem: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. 103.p. ; Idem: Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919. 144.p. ; Idem: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. 84.p. ; Idem: A magyar rendvédelem 1867-1918. 52.p. ; Idem: A magyar rendvédelem 1919-1941. 86.p. ; Idem: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. 126.p.

²² Idem: A polgári magyar állam határőrizete. 74.p.

²³ Idem: Határőrizet, rendőrség és humán viszonyok a polgári magyar állam két világháború közötti időszakában. 105.p.

²⁴ CSONKARÉTI — BENCZÚR: 273-275.p.

²⁵ Loc.cit. 152-154.p.

²⁶ FABA — WENINGER

²⁷ SUBA: 148.p. + 169-170.p. ; THIRRING

²⁸ CSONKARÉTI — BENCZÚR: op.cit. 272.p.

²⁹ Loc.cit. 11-12.p. + 157.p.

³⁰ MNL-OL. K. 1164.sz. Magyar Távirati Iroda. *Bizalmas értesítések.* 1938.

VIII. 24. ; Marius: 4.p. ; HALMOSY: 439-441.p.

³¹ 1939/II.tc.

³² CSONKARÉTI — BENCZÚR: op.cit. 399.p.

³³ Loc.cit. 199-200.p.

³⁴ FODOR ; BEBESI

Forrás- és irodalomjegyzék (a jegyzetekben alkalmazott rövidítések oldása):

MONOGRÁFIÁK KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

BENKŐ (11. ;) BENKŐ Kálmán: *Az 1919. évi június hó 24-ei tengerészeti ellenforradalom.* Budapest, 1920, Heizler. 56 p.

CSEH (4. ;) CSEH Valentin: *A nádorfehérvári csata, 1456.* Budapest, 2017, Zrínyi. 243 p. HU-ISBN 978 963 32 7736 2.

CSONKARÉTI: *Hadihajók a Dunán.* — CSONKARÉTI Károly: *Hadihajók a Dunán.* Budapest, 1980, Zrínyi Kiadó. 273 p. HU-ISBN 963 32 6280 1.

CSONKARÉTI BENCZÚR (6. ; 7. ; 8. ; 15. ; 17. ; 18. ; 24. ; 25. ; 28. ; 29. ; 32. ; 33. ;) CSONKARÉTI Károly — BENCZÚR László: *Haditengerészek és folyamőrök a Dunán. A Császári (és) Királyi Haditengerészet dunai flottillájától a Magyar Királyi Honvéd Folyamerőkhöz 1870-1945.* Budapest, 1991, Zrínyi. 291 p. HU-ISBN 963 327 153 3.

HALMOSY (30. ;) HALMOSY Dénes: *Nemzetközi szerződéses 1918-1945.* Budapest, 1983, Gondolat Könyvkiadó - Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 690 p. HU-ISBN 963 22 1268 1.

SIBA (10. ;) — SIBA János: *Folyami hajók a világháborúban.* Budapest, 1931, SIBA János 101 p.

TORMA VESZPRÉMY (3. ;) TORMA Béla Gyula VESZPRÉMY László: *Egy elfeledett diadal: a 907. évi pozsonyi csata.* Budapest, 2008, HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum. 253 p. HU-ISBN 978 963 70 9732 4. /A hadtörténelmi Intézet és Múzeum Kiadványai./ HU-ISSN 1787-3150.

VISY (2. ;) — VISY Zsolt: *A római limes Magyarországon.* Budapest, 1989, Corvina. 142 p. HU-ISBN 963 23 2282 3.

TANULMÁNYOK

BEBESI (34. ;) — BEBESI Zoltán: A balatoni vízi csendőrség. *Rendvédelem-történelmi Hírlevél (Nuntiotones Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2013) 39-40-41-42.sz. 193-197.p. HU-ISSN 1785-3257.

- CSONKARÉTI: A Magyar Királyi Folyamórség felállításának, szervezetének irataiból 1920-1922. (19.·;)
- GYÖRE (5.·;)
- HARDY (10.·;)
- PARÁDI: A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái 1867-1950. (21.·;)
- PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. (21.·;)
- CSONKARÉTI: A Magyar Királyi Folyamórség felállításának, szervezetének irataiból 1920-1922. *Hadtörténelmi Közlemények*, XC.évf. (1977) 2.sz. 265-279.p. HU-ISSN
- GYÖRE Zoltán: Sajkás kerület 1763-1873. 333-348.p. In RADICS Kálmán (szerk.): *Vármegyék és szabad kerületek I-II*. Debrecen, 2001, Hajdú-Bihar Megyei Levéltár. 364 p. HU-ISBN 963 72 3826 3. /A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár közleményei, 27./ HU-ISSN 0133-8676.
- HARDY Kálmán: Dunai flottillánk a világháborúban. *Hadtörténelmi Közlemények*, XXXII.évf. (1931) 1.sz. 195-229.p.
- PARÁDI József: A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái 1867-1950. *Rendvédelem-történelmi Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 13.sz. 84-96.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. februárjában Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történelmi Tudományos Társaság Csendőrség-történelmi Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvénysorozat első szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi rendőrségei 1867-1919. *Rendvédelem-történelmi Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 13.sz. 97-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2000. március 19-én, Párizsban hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történelmi Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történelmi tudományos konferencia-sorozatnak „A közbiztonság közös európai örökségünk” című XIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: A magyar rendvédelem fejlődési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. (21.;)
- PARÁDI: A dualizmus-kori magyar rendvédelem. (21.;)
- PARÁDI: A polgári magyar állam rendőrségei 1867-1945. (21.;)
- PARÁDI: A magyar rendvédelem 1867-1914. (21.;)
- PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlődési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 18.sz. 98-112.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI József: A dualizmus-kori magyar rendvédelem. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII. évf. (2010) 21. sz. 66-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A magyar rendvédelem fejlődése a XIX–XX. században” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A polgári magyar állam rendőrségei 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XX.évf. (2011) 23.sz. 124-143.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. október 9.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „A kiegyezéstől az ezredfordulóig felszámolt országos hatáskörű magyar rendvédelmi testületek.” című XXIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI József: A magyar rendvédelem 1867-1914. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 25.sz. 79-83.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009.december 3. Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. (21.;

PARÁDI: Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919. (21.;

PARÁDI: A Magyar Királyi Vámórség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. (16.;

PARÁDI: Határőrizet, rendőrség és humán viszonyok a polgári magyar állam két világháború közötti időszakában. (23.;

— PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011.november 11.-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919. *Rendvédelem történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 31-32-33-34.sz. 121-146.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2014. február 21.-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos szimpozions-orozatnak „*A kivételes hatalom és a közbiztonság*” című XIV. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI József: A Magyar Királyi Vámórség, a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 81-98.p. HU-ISSN 1216-6774.

— PARÁDI József: Határőrizet, rendőrség és humán viszonyok a polgári magyar állam két világháború közötti időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 99-118.p. HU-ISSN 1216-6774.

- PARÁDI: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. (21.;
- PARÁDI József: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 77-84.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A magyar rendvédelem 1867-1918. (21.;
- PARÁDI József: A magyar rendvédelem 1867-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVII.évf. (2017) 53.sz. 33-52.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A magyar rendvédelem 1919-1941. (21.;
- PARÁDI József: A magyar rendvédelem 1919-1941. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVII.évf. (2017) 54.sz. 59-92.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A polgári magyar állam határőrizete. (22.;
- PARÁDI József: A polgári magyar állam határőrizete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 55.sz. 67-86.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2018. február 16-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csendőrség-történeti Szakosztálya által szervezett magyar közbiztonság-történeti tudományos szimpozion-sorozatának a „100 éve alakult át a magyar rendvédelmi modell?” című XVIII. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. (21.;
- PARÁDI József: A magyar csendőrség és az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szervezetének az együttműködése 1891-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVIII.évf. (2018) 56.sz. 97-130.p. HU-ISSN 1216-6774.
- SUBA (27.;
- SUBA János: Dunai hajózás és vízrendészet 1929-1939. 141-171.p. In PARÁDI József et al. (szerk.): *Emlékkönyv ÖRY Károly születésének 85. évfordulója tiszteletére*. Budapest, 2018, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 179 p. HU-ISBN 978 615 80 3095 3. /Salutem, 6./ HU-ISSN 2416-2078.

CIKKEK

- FODOR (34. :) FODOR Sándor: A vízi csendőrségről. *Csendőrségi Lapok*, XXXII.évf. (1942) 14.sz. 442-445.p.
- Marius (30. :) Marius: Trianontól Bledig. *Magyar Külpolitika*, XIX.évf. (1938) 8.sz. 4-5.p.

ÉVKÖNYVEK

- THIRRING (27. :) THIRRING Gusztáv (szerk.): *Budapest Székesfőváros statisztikai és közigazgatási évkönyve*. Budapest, Magyar Királyi Statisztikai Hivatal.
- XIII.évf. (1921-1924) 576 p.
 - XIX.évf. (1931) 610 p.
 - XX.évf. (1932) 606 p.
 - XXI.évf. (1933) 628 p.
 - XXII.évf. (1934) 594 p.
 - XXIII.évf. (1935) 514 p.
 - XXIV.évf. (1936) 596 p.
 - XXV.évf. (1937) 702 p.
 - XXVI.évf. (1938) 580 p.
- Magyar Statisztikai Évkönyv 1925.* — *Magyar Statisztikai Évkönyv*. Budapest, 1925, Magyar Királyi Statisztikai Hivatal. (20. :) 277 p.

LEVÉL-, IRAT- ÉS DOKUMENTUMTÁRI GYŰJTEMÉNYEK

- HIM-HL. pers. (9. :) — HIM (Hadtörténeti Intézet és Múzeum) HL (Hadtörténeti Levéltár) pers. (perszonáliák).
- MNL-OL. K. (30. :) — MNL-OL (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár) K (kézirattár).
- MNL-OL. K27. (1.;16. :) — MNL-OL (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár) K27 (polgári kori kormányhatóságok levéltárai, minisztertanácsi jegyzőkönyvek.)

SZABÁLYZATGYŰJTEMÉNYEK

- FABA — WENINGER (26. :) — FABA János — WENINGER László (szerk.): *Magyar hajózási, vízjogi és folyamrendészeti jogszabályok gyűjteménye*. Budapest, 1931, Jókai Nyomda. 878 p.

JOGSZABÁLYOK

- 1921/XXXIII.tc. (12.;15. :) — 1921/XXXIII.tc. az Észak Amerikai Egyesült Államokkal, a Brit Birodalommal, Franciaországgal, Olaszországgal és Japánnal, továbbá

- Belgiummal, Kínával, Kubával, Görögországgal, Nikaraguával, Panamával, Lengyelországgal, Portugáliával, Romániával, a Szerb-Horvát-Szlovén Állammal, Sziámmal és Cseh-Szlovákországgal 1920. évi június hó 4. napján a Trianonban kötött békeszerződés becikkelyezéséről.
- 1921/XLIX.tc. (13.;) — 1921/XLIX.tc. a Magyar Királyi Honvédségről.
- 1922/VII.tc. (13.;) — 1922/VII.tc. a Magyar Királyi Állami Rendőrség és a Magyar Királyi Csendőrség létszámának, kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról.
- 1922/VIII.tc. (13.;) — 1922/VIII.tc. a Magyar Királyi Vámórség és a Magyar Királyi Pénzügyőrség létszámának, kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról.
- 1922/XIV.tc. (14.;) — 1922/XIV.tc. a Magyar Királyi Folyamórség szervezéséről, létszámának, kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról.
- 1939/II.tc. (31.;) — 1939/II.tc. a honvédelemről.
- 40/1919.(VI. 15.)HM.r. (16.;) — 40/1919.(VI. 15.)HM.r. A vörös terror leküzdésére, valamint a törvényes rend és biztonság helyreállítása céljából magyar nemzeti hadsereg felállítását rendelem el. *A Szegedi Ellenforradalmi Kormány Kiadványa.*
- 239/1922. (I. 4.) HM.kr. (16.;) — 239/1922. (I. 4.) HM.kr. „M. kir. honvédség” elnevezés használatbavétele. *Rendeleti Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára. (Szabályrendeletek.), XLIX.évf. (1922) 2.sz. 13.p.*
- 122 295/1922. (VII. 25.) BM.r. (14.;) — 122 295/1922. (VII. 25.) BM.r. Az 1922: XIV. (folyamórségi) térvény végrehajtása. *Belügyi Közlöny, XXVII.évf. (1922) 35.sz. 1578-1587.p.*
- 8 270/1923.(XI.23.)ME.r. (14.;) — 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. a folyamrendészet gyakorlásáról és a m. kir. folyamórség szervezéséről, létszáma kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról szóló 1922: XIV. t.-c. végrehajtásáról. *Magyarországi Rendeletek Tára, LVII.évf. (1923) I.füzet. 335-340.p.*

I.sz. melléklet

A Császári és Királyi Haditengerészet, a Magyar Királyi Folyamőrség és a Magyar Királyi Honvédség rangrendszerei.

tengerészeti rangrendszer		folyamőrségi rangrendszer		honvédségi rangrendszer
vezértengernagy				tábornok
tengernagy				vezérezredes
altengernagy		vezérfőkapitány		altábornagy
ellentengernagy		vezérkapitány		vezérőrnagy
sorhajókapitány		főtörzskapitány		ezredes
fregattkapitány		törzskapitány		alezredes
korvettkapitány		törzsalkapitány		őrnagy
sorhajóhadnagy		kapitány		százados
fregatthadnagy		főhajónagy		főhadnagy
korvetthadnagy		hajónagy		hadnagy
tengerész zászlós		hajógyakornok (folyamőr zászlós)		zászlós
tengerész kadet		alhajónagy		alhadnagy
törzsfőhajómester		főtörzshajómester		főtörzsőrmester
törzshajómester		törzshajómester		törzsőrmester
alhajómester		hajómester		őrmester
hajómester segéd		negyedes		szakaszvezető
negyedmester		rajos		tizedes
árbócos		I.o. folyamőr		őrzető
I.o. matróz		II.o. folyamőr		honvéd
II.o. matróz				
III.o. matróz				
IV.o. matróz				

Forrás ! CSONKARÉTI Károly BENCZŰR László: *Haditengerészek és folyamőrök a Dunán. A Császári (és) Királyi Haditengerészet dunai flottillájától a Magyar Királyi Honvéd Folyamerőkhig 1870-1945.* 11-12.p. + 157.p. Budapest, 1991, Zrínyi. 291 p. HU-ISBN 963 327 153 3.

